

Harbiye Öğrenimi ve Burada Kişiliğini Etkileyen Olaylar, İnsanlar

Harp Okulu - İstanbul

1898 yılı Aralık ayının ortalarından, 1899 yılının Mart ayı ortalarına kadar Selanik'te tatilini geçiren Mustafa Kemal, İstanbul Pangaltı'daki Harbiye Mektebinde yüksek öğrenimine devam etmek için Selanik'ten vapura binmiş ve İstanbul'a, payitahta hareket etmiştir. Birikimi ile yeni bir hayata atılacağı, kişiliği ve düşüncelerinin daha da olgunlaşacağı Harp Okuluna girişi (duhulü) 1 Mart 1315/13 Mart 1899, apolet numarası 1283'tür. Harbiyeli Mustafa Kemal, buradaki "1315 Duhullülere Mahsus Künye Defteri"ne "Selanik'te Koca Kasım Paşa Mahallesi Gümrük memurlarından Müteveffa Ali Rıza Efendi'nin mahdumu uzun boylu, beyaz benizli Mustafa Kemal Efendi Selanik 96" olarak, 1282 Selanikli Ahmet Tevfik Efendi (96) ile 1284 Manastırlı Recep Fahri Efendi (95) arasına kaydedilmiştir.

Mustafa Kemal'in Harbiyedeki arkadaşları öncelikle Manastır İdadisinden gelenler olmuştur. Bunların arasında, Ahmet Tevfik ilk sırayı almaktadır. Çocukluk arkadaşı, Rüştüye ve İdadide de birlikte okuduğu Mustafa Nuri (Conker), Lütfi Müfit (Özdeş), Ali Fuat (Cebesoy), Arif (Ayıcı), Hayri (Tırnovacık), Kâzım (Karabekir), Ömer Naci, İsmail Hakkı (Pars), Kâzım (İnanç), Kâzım (Özalp), Ali Fethi (Okyar), onu takip eden arkadaşlarıydı. Bunların bazıları kendi devresi, bazıları da kendisinden önce veya sonraki devrenin öğrencileri idi.

Mustafa Kemal Harbiyede öğretime başladığı sırada, okul komutanı 24 yıl (1884-1908) bu kutsal yuvaya komutanlık yapmış olan Mustafa Zeki Paşa; öğretim başkanı, o zamanki ismi ile "ders nazırı", daha sonra Çanakkale'de kendisine kolordu komutanlığı yapacak olan Esat Paşa idi.

Mustafa Kemal'in Harp Okulundaki öğretmenleri arasında, onun kişiliğini etkileyen ve onu hayata hazırlayan çok değerli öğretmenleri olduğunu görüyoruz. Bunlar arasında sonradan İstanbul Üniversitesi'nde profesör olan, Türk Tarih Kurumu kurucu üyesi ve milletvekili olan Fransızca öğretmeni Necip Asım (Yazıksız) Bey (1861-1935), Talim Öğretmeni Rahmi Paşa ve onun maiyetindeki Binbaşı Fazıl Bey, sonra korgeneral ve milletvekili olan Yüzbaşı Naci (İldeniz) Bey ve Teğmen Osman Efendi bulunuyordu.

Ali Fuat Cebesoy öğretmenleri hakkında şunları anlatmıştır: "Hocalarımızdan memnunduk. Talim öğretmenlerimizin başında öğrenimini Almanya'da yapmış olan Rahmi Paşa bulunuyordu. Maiyetinde Birinci Dünya Savaşı'nda ölen, hünkâr yaverlerinden Binbaşı Fazıl Bey, Yüzbaşı Naci (Rahmetli Korgeneral ve Milletvekili Naci Eldeniz) ve Teğmen Erzurumlu Osman Efendi vardı. Osman Efendi talim yaptırırken: "Birinci mangadan sağdan itibaren beş kişi kop da gel!" diye bizleri çağırırdı. Bundan dolayı kendisine Kopdagel adını vermiştik. Daha sonra bu lakabı kendisi de beğenmiş olacak ki soyadı olarak almıştır.

“Mustafa Kemal en ziyade Yüzbaşı Naci Bey'i sayar ve severdi. Hatırimda yanlış kalmadıysa Manastır'dan tanışıyorlardı. Bu saygı ölünceye kadar devam etti. Çok yıllar önce Naci Paşa kolordu kumandanıyken bir münasebetle ATATÜRK'ü ziyaret etmişti. Ben de oradaydım. Kendisine çok itibar etti. 'Buyurunuz hocam.' diye yer gösterdi ve sonra bana döndü: 'Naci Paşa Hazretlerinin' dedi, 'İkimizin üzerinde de emeği vardır.' Ben, okula geldikten on beş gün kadar sonra ders nazırlığına Yanyalı Esat Paşa atandı. O zaman rütbesi albaydı. Taşkentli Mehmet Kaçın'ın sülalesinden olan Esat Paşa vatanperver ve bilgili bir askerdi. Harp Okulunda ve Harp Akademisinde birçok ıslahat yapmıştır. Bu kişi Balkan Savaşı'nda Yanya Savunması'nda benim kumandanımdı. Onun kolordusunun kurmay başkanlığını yaptım, yine onun emri altında 23'üncü Tümen Kumandan Vekili olarak Pasita ve Pizani mevkiilerini müdafaa ettim. Yaralandığım zaman çok üzülmeştü.”

“Esat Paşa, Çanakkale Savaşları'nda ATATÜRK'e de kumandanlık etmiştir. ATATÜRK'ün meşhur 19'uncu Tümeni Esat Paşa'nın kumandasındaki 3'üncü Kolordunun kuruluşu içindeydi.”

Mustafa Kemal Harp Okulu 1'inci sınıfında, 635 mevcutlu piyade sınıfında bütün derslerden 484 not almış ve 9'uncu olarak ikinci sınıfa geçmiştir. 2'nci sınıfta 420 arkadaşı arasında toplam 522 not alarak ve 11'inci olarak üçüncü sınıfa geçmiştir. 3'üncü sınıfta ise 459 arkadaşı arasında üç yıllık notlarının toplamı üzerinden Harp Okulunu 8'inci olarak bitirmiştir.

Okul arkadaşlarının anlattıklarından Harbiyeli Mustafa Kemal'in, bu dönemde hem Fransızcasını geliştirdiği hem de memleket meseleleri üzerindeki düşüncelerinin daha da olgunlaştığı görülmektedir. Onun nasıl bir öğrenci olduğunu ve ileriye dönük hangi düşüncelere sahip olduğunu göstermek için harbiye öğrenciliği ile ilgili bazı anıları buraya aynen alıyoruz.

En samimî arkadaşlarından Lütfi Müfit (Özdeş)'e göre Harbiyeli Mustafa Kemal:

“Daha o zaman mektepte iken şuursuz, düşüncesiz kötü bir idareye karşı vicdan ve ruhundan fıskıran inkılapçı düşünceleri bilhassa kayda şayandır. Her okuduğu ders, her mütalaa ettiği ilim ve fenni dikkatle tahlil ederek neticeyi alırdı. Bütün talebe arkadaşlarının ders müşküllerini makul ve mukni cevaplarla izah ederdi. Erkâniharbiyede mesleğe ait ihtisas derslerinde en iyi notu Büyük Şef almıştır.” Lütfi Müfit Bey, Gazi Hazretlerinin istibdat devrinde mektepteki hatıralarını anlatırken onun gazete çıkararak talebe arkadaşlarını tenvir ettiğini kaydetmiş ve şöyle devam etmişti:

“Büyük Şef, şuursuz idareden o derece ıstırap duymuştu ki daha mektepte iken o zamanki idareye karşı arkadaşları ile hasbihâller, tenkitlere başlamış ve hatta büyük tehlikelere rağmen haftada bir iki defa gizli olarak gazete bile çıkarmışlardır.

Daha o zaman evlâdı bulunduğu asil Türk milletine ileride ne büyük hizmetler yapmaya namzet olduğunu pek güzel anlatıyordu. Onun her hâline olduğu gibi dürüst düşüncelerine meftun olan ve candan inanan arkadaşları o büyük adamın etrafına toplanmışlardı.”

Hayri Paşa (Tırnovacık), Gazeteci Naci Sadullah'a anlatmıştır: “...Gazi Hazretleri sınıfın en zeki talebesiydi. Hâllerinden, yaşlarından umulmayan bir olgunluk vardı. Çok kuvvetli bir ikna kabiliyetine sahipti; herhangi kavgaya tek defa olsun karıştığını hatırlamıyorum.”

“Mekteplerde, intikal kabiliyetinin ve zekâlarının kıtlığını, zorlamalarla telafiye çalışan bedbaht talebeler vardır. Bu zorlamalardan müstağni olan Gazi Hazretlerinin kitaplar üzerinde mütemediyen kafa patlatan ezberciler gibi de çalıştığını hatırlamıyorum. Bilhassa merak ettikleri derslerle fazla meşgul olurlardı. Riyaziye (matematik) ve edebiyata karşı fazla düşkünlüğü vardı. En çok okudukları Tevfik Fikret'in bilhassa 'Sis' manzumesini beğenirlerdi. Namık Kemal'i, Abdülhak Hamit'i okumaktan da zevk duyarlardı.

Harbiyeli Mustafa Kemal okul arkadaşları ile birlikte 1900, 1901-İstanbul

En fazla meşgul oldukları şeylerden biri de zamanın felsefesi ve fikrî cereyanları idi. Toplumun henüz halledilmemiş davalarıyla dimağlarını meşgul ederlerdi.”

“Sınıftaki durumu, davranışları nasıldı?”

“Gazi Hazretleri, sınıfımızın en yakışıklı, en şık, en temiz giyinen talebesiydi. Kendisi, muasır hayatın İstanbul’dan evvel yer bulduğu Selanik’te buldukları için cemiyetin ince muaşeret kaidelerine hepimizden fazla vakıftı.”

“Sınıfta en fazla kimlerle konuşturdunuz paşam?”

“Manastır İdadisinden kendileriyle beraber gelen Tevfik Bey’le, ki bu kıymetli arkadaşım mektepten mezun olduğu zaman kaybettik.

Sonra şimdi Kırşehir mebusu bulunan Müfit Bey de samimî dostlarındandı...”

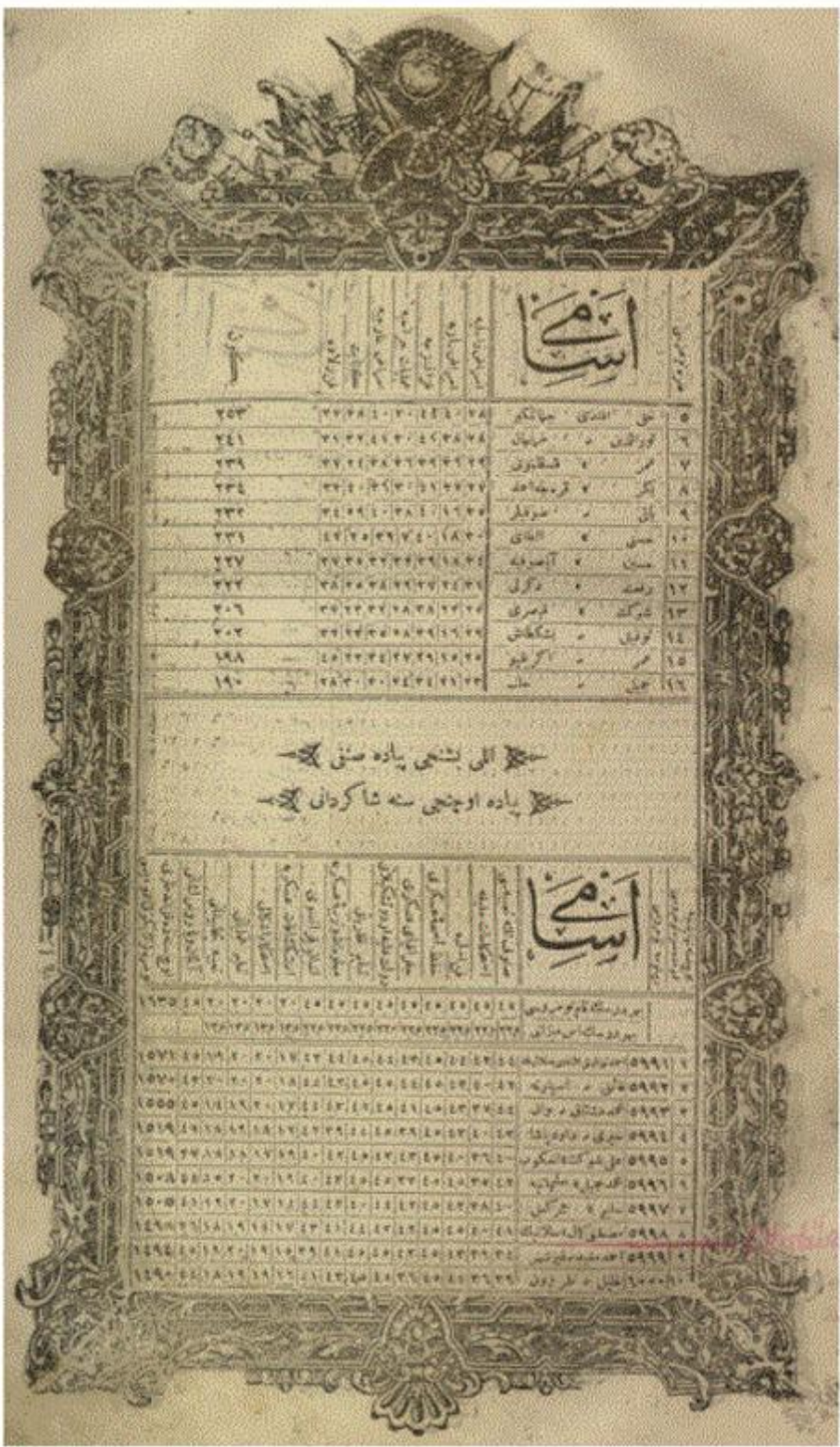
Harp Okulunda Mustafa Kemal’den bir devre önce olan (1900-Piyade-2) fakat, okulu bitirdiğinde bir sene tebdili hava raporu alarak memleketine giden ve Harp Akademisine bir yıl sonra başlayan Asım Gündüz, orada Mustafa Kemal ile birlikte aynı sınıfları okumuştur. Anılarında Harbiyeli Mustafa Kemal’i şöyle anlatmaktadır:

“Gerek Harbiyede, gerek Harp Akademisinde bir şey dikkatimi çekmişti. Doğu illerinden ve Anadolu’dan gelen arkadaşlar, İstanbullular gibi, yalnız dersleriyle meşguldüler. Sadece Manastır İdadisinden gelen arkadaşlarımız daha çok uyanık, daha çok Batı’ya dönüktüler. Onlar derslerinin dışında memleketin meselelerini de tartışıyorlar, bu konularda fikirler ileri sürüyorlardı. Mustafa Kemal de bunlardandı.”

“Beni, Mustafa Kemal’le ilk tanıştıran eski arkadaşım Fethi Bey (Okyar) olmuştu. Mustafa Kemal, çok güzel giyinir, çok güzel konuşur, kimseyi kırmaz, terbiyeli bir çocuktur. Doğup büyüdüğü Selanik’in Batı’yla daha çok bağlantılı bulunması sebebiyle olacak, dikkati çeken fikirleri vardı. Etrafına topladığı arkadaşlarla cesaretle konuşuyor, onları güzel konuşmasıyla kısa zamanda tesiri altına alıyordu. Bizlerin okumadığımız birçok vatan şiirlerini sık sık tekrarlıyordu. Namık Kemal’in bütün şiirlerini bir defterde toplamıştı. Bu şiirleri kısa zamanda bütün arkadaşlar defterlerimize yazmış ve ezberlemiştik. Mustafa Kemal “Milletleri uyandıracak olan fikir adamları, devlet adamlarıdır.” diyordu. Yabancı lisana karşı büyük bir hevesi vardı. Bu maksatla, Beyoğlu’nda bir Fransız madamına pansiyoner olmuştu. Bu Fransız kadın, Fransız Sefareti kuryeleriyle, İttihatçıların Paris’te yayınladıkları gazeteleri getiriyor ve Mustafa Kemal’e veriyordu. Fransız kadın aynı zamanda Mustafa Kemal’e Fransızca dersi veriyordu. Bizler, vatan, millet ve Türklük fikirlerini ilk defa, Harp Akademisi sıralarında ondan duymuştuk. Bizim sınıfta en iyi Fransızca bilen Ali Fuat (Cebesoy)’tı. Çünkü, Ali Fuat Fransız okulundan Harbiyeye gelmişti. Onu takiben de

Mustafa Kemal iyi Fransızca bilirdi. Mustafa Kemal, Harbiyede iken her tatilde Selanik'te bir Fransız okulunun tatil kurslarına devam ederek lisanını ilerlettiğini söylerdi.”

Bütün bu anlatılardan anlaşılmaktadır ki, Harp Okulu eğitimi ve öğrenimi dönemi, Mustafa Kemal'in hem vatan, millet, Türklük fikirlerinin olgunlaşmasında hem de Batı'ya dönük çağdaşlaşma düşüncelerinin gelişmesinde önemli bir dönem olmuştur. Ayrıca bu fikirlerini arkadaşlarına da anlatması, okula bu fikirleri yaymak için bir gazete çıkarma girişiminde bulunması, onun daha o dönemde liderlik özelliklerinin gelişmeye başladığını da göstermektedir. O, yine bu dönemde özellikle ilk sınıfta İstanbul'un sosyal hayatı içinde kendisini bulmuş görünmektedir.

امتیاز

ردیف	موضوع	مبلغ	تاریخ
۱	حق الامتياز	۱۰۰۰۰	۱۳۰۰
۲	تعمیرات	۲۰۰۰	۱۳۰۱
۳	کرایه	۱۵۰۰	۱۳۰۲
۴	بهره برداری	۱۰۰۰	۱۳۰۳
۵	اداری	۵۰۰	۱۳۰۴
۶	سایر	۳۰۰	۱۳۰۵
۷	جمع	۱۴۳۰۰	

ﷻ اے اللہ! ہماری پادہ صفتی سے
 ﷻ پادہ اوچھنی سے شاکردانی سے

امتیاز

ردیف	موضوع	مبلغ	تاریخ
۱	حق الامتياز	۱۰۰۰۰	۱۳۰۰
۲	تعمیرات	۲۰۰۰	۱۳۰۱
۳	کرایه	۱۵۰۰	۱۳۰۲
۴	بهره برداری	۱۰۰۰	۱۳۰۳
۵	اداری	۵۰۰	۱۳۰۴
۶	سایر	۳۰۰	۱۳۰۵
۷	جمع	۱۴۳۰۰	

1901 senesi Osmanlı Devleti Askerî Okulları öğrencilerinin derslerine ait sınav sonuçlarına göre belirlenen derecelerini gösterir defterden.
Mekteb-i Harbiyye

Ellebeşinci Piyâde Sınıfı
Piyâde Üçüncü Sene Şâkirdânı

Uç senede kazandıkları Nümröların Yekûn-ı Umûmîsî	Almân veya Rûs Lisânı	Tarîhiye Târibîâtı	Ta'îm Ameliyyâtı	İstihkâm Eğkâli	İstikşâat-ı Askeriyye	Lisân-ı Frânsevî	Ma'lûmât ve Terbiyye-î Askeriyye	Ta'îm Nazariyyâtı	Devlet-i Aliyye Ordu Teşkilâtı	Coğrafya-yı Askerî	Hıfz-üs-sihha-î Askerî	Fenn-î Esliha	İstihkâmât-ı Harfite	Sunûf-ı Selâse Tarbiyesi	Esâmî	Diploma Nümrosu	Uç Sene Nihâyetinde Umûmda Sıra Nümrosu
1635	45	20	20	20	20	45	45	45	45	45	45	45	45	45	Beher Dersin Tâ'm Nümrosu		
1498	36	18	19	18	7	43	41	44	43	42	45	45	40	41	Mustafa Kemâl Efendi Selânik	5998	8